

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Ludvíka Davida (soudce zpravodaj), soudkyně Kateřiny Šimáčkové a soudce Davida Uhlíře o ústavní stížnosti stěžovatelky **DETOA Albrechtice, s. r. o.**, se sídlem Jiřetín pod Bukovou 6, zastoupené JUDr. Jiřím Matznerem, Ph.D., advokátem, Advokátní kancelář se sídlem Anny Letenské 34/7, Praha 2, proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 2. 2014 č. j. 3 Cmo 371/2013-215, za účasti Vrchního soudu v Praze jako účastníka řízení a vedlejších účastníků 1) Bino europe, k. s., se sídlem třída Václava Klementa 836, Mladá Boleslav, zastoupené JUDr. Vladislavem Bílkem, advokátem, Advokátní kancelář se sídlem Čs. legií 143, Klatovy, a 2) Little Mole, a. s., se sídlem Pařížská 1075/5, Praha 1, takto:

- I. Usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 2. 2014 č. j. 3 Cmo 371/2013-125 bylo zasaženo do práva stěžovatelky na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Proto se toto rozhodnutí ruší.**

Odůvodnění:

I.

1. Ústavnímu soudu byl dne 31. 3. 2014 doručen návrh na zahájení řízení o ústavní stížnosti podle § 72 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), jehož prostřednictvím se stěžovatel domáhá zrušení shora uvedeného usnesení Vrchního soudu v Praze (dále též „vrchní soud“) na základě tvrzení, že jím došlo k porušení ústavně zaručeného práva stěžovatelky na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny.
2. Předmětem řízení před vrchním soudem bylo odvolání Bino Europe k. s. (dále jen „odpůrce“) proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 26. 7. 2013 č. j. 45 Nc 4011/2013-51, kterým bylo rozhodnuto o návrhu stěžovatelky na vydání předběžného opatření tak, že odpůrci se nařizuje zdržet se dovozu, prodeje, šíření a distribuce výrobků – dětských her ze dřeva s potiskem ilustracemi postaviček „Krték a jeho přátelé“ na území České republiky (pozn.: výrobky byly ve výroku usnesení specifikovány).
3. Vrchní soud usnesení soudu prvního stupně změnil tak, že odpůrci se uvedená povinnost neukládá. Rozhodnutí soudu nižší instance označil za věcně nesprávné. Konstatoval, že ve sporu jde o střet dvou licenčních smluv, resp. tvrzené licenční smlouvy stěžovatelky a sublicenční smlouvy uzavřené mezi odpůrcem a společností Little Mole a. s. Soud prvního stupně pochybil, když nároku stěžovatelky vyhověl,

jelikož tím de facto za platnou považoval toliko licenční smlouvu, na jejímž základě vykonává svou činnost stěžovatelka. Jestliže nebyla platnost smluv, na jejichž základě účastníci řízení svou činnost vykonávají, autoritativně posouzena, nelze přiznat právní ochranu pouze jedné z těchto smluv. Rovněž platí, že není-li osvědčen nárok samotný, nejsou splněny předpoklady pro nařízení předběžného opatření a je zcela nedůvodné zabývat se posuzováním splnění dalších předpokladů pro nařízení předběžného opatření a přiměřeností navržené zatímní úpravy poměrů účastníků.

4. Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítá, že za situace, kdy k autoritativnímu posouzení platnosti smluv dojde v horizontu několika let, je namístě vzájemně vztahy upravit. Stěžovatelka podle svého názoru osvědčila existenci výhradní smlouvy pro období 1. 1. 2011 až 1. 1. 2018. Již z toho vyplývá, že případná existence jiné licence není možná. Skutečnost, že soud je v řízení o předběžném opatření omezen v možnosti provádět důkazy, neznamená, že naprosto rezignuje na jakékoliv právní posouzení. Dále stěžovatelka poukázala na jednu z klíčových zásad práva na spravedlivý proces, a to na předvídatelnost soudního rozhodování. K tomu uvedla, že v obdobném řízení se jiná společnost (Dino Toys, s. r. o.) domáhala vydání předběžného opatření de facto ze stejných důvodů jako stěžovatelka, přičemž Vrchním soudem v Praze bylo usnesením ze dne 26. 11. 2013 č. j. 1 Co 301/2013-84 potvrzeno usnesení krajského soudu o nařízení předběžného opatření. K námitce porušení práva na zákonného soudce stěžovatelka uvádí, že věc k vrchnímu soudu napadla dne 19. 9. 2013 a z tehdy platného rozvrhu práce soudu vyplývá, že senát 3 Cmo, který ve věci rozhodoval, měl v dané době přidělenou agendu odvolání ve věcech duševního vlastnictví a ochrany hospodářské soutěže v dále jmenovitě uvedeném rozsahu dle § 9 odst. 3 písm. k) až o) o. s. ř. Oproti tomu senát 3 Co měl přidělenou agendu odvolání ve věcech nároků vycházejících z autorského práva. Stěžovatelka je přesvědčena, že předmětný spor se týká ochrany autorského práva (z titulu držitele výhradní licence), což je podstatně užší pojem, než ochrana práv vyplývajících z duševního vlastnictví.
5. K ústavní stížnosti stěžovatelky se vyjádřil Vrchní soud v Praze prostřednictvím Mgr. Jiřího Čurdy, předsedy senátu 3 Cmo. Vrchní soud neshledal žádnou z námitek stěžovatelky důvodnou. Konstatoval, že odůvodnění usnesení obsahuje všechny zákonem požadované náležitosti a je v něm jasně vyloženo, jaký závěr odvolací soud učinil ve vztahu k osvědčení rozhodných (navrhovatelkou tvrzených) skutečností a ve vztahu k naplnění předpokladů pro nařízení předběžného opatření. Podle soudu nemůže obstát ani tvrzení stěžovatelky, že nesprávným přidělením věci byla odňata svému zákonnému soudci (senátu). Při přidělování věci je totiž přihlíženo k tvrzením obsaženým v návrhu, přičemž ta, s ohledem na postavení účastníků coby soutěžitelů v hospodářské soutěži – přímých konkurentů na trhu – dostatečně odůvodňují závěr, že vytýkané jednání může být posouzeno jako jednání zakázané nekalé soutěže. Proto byla věc přidělena senátu 3 Cmo.
6. Vedlejší účastník řízení v zaslaném vyjádření uvedl, že názoru, že ústavní stížnost podaná stěžovatelkou, resp. argumentace v ní uvedená nemůže svědčit o porušení práva stěžovatelky na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 Listiny. Přezkum činnosti a rozhodování obecných soudů Ústavnímu soudu náleží především, jsou-li v té které věci v činnosti obecných soudů porušeny zásady ústavnosti, zejména ty, které jsou dány Listinou. V daném případě nelze porušení ústavnosti postupu Vrchního soudu v Praze shledat. Na závěr navrhl ústavní stížnost stěžovatelky odmítnout.

II.

7. V posuzované věci jsou splněny podmínky věcného projednání návrhu. Jde o řízení o ústavní stížnosti podle ustanovení § 72 a následujících zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost byla podána v zákonné dvouměsíční lhůtě (§ 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu) a k jejímu podání došlo poté, co stěžovatelka vyčerpala všechny procesní prostředky poskytnuté zákonem k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 věta před středníkem zákona o Ústavním soudu). Text ústavní stížnosti splňuje náležitosti podle § 34 odst. 1 citovaného zákona. Stěžovatelka je zastoupena advokátem, jak předpokládá ustanovení § 30 odst. 1 zákona o Ústavním soudu.
8. Podle čl. 83 Ústavy České republiky je Ústavní soud soudním orgánem ochrany ústavnosti. Nástroji ústavněprávního přezkumu vykonávaného tímto soudem jsou vedle materiálních a institucionálních garancí fungování demokratického právního státu zakotvených v Ústavě též práva, jejichž katalogem je Listina základních práv a svobod. Ústavněprávnímu přezkumu dominuje vertikální linie: ve vztahu mezi jednotlivcem a veřejnou mocí musí být dána přednost jednotlivci, vykazuje-li působení mocenských orgánů evidentní znaky porušování práva, resp. libovůle či svévole.
9. Ústavní soud se nejprve zabýval námitkou stěžovatelky stran porušení práva na zákonného soudce garantovaného čl. 38 odst. 1 Listiny. Podle stěžovatelky bylo toto právo vrchním soudem porušeno, jestliže o její věci rozhodoval senát 3 Cmo a nikoliv senát 3 Co, resp. 1 Co téhož soudu.
10. Čl. 38 odst. 1 Listiny garantuje každému účastníkovi řízení zákaz odnětí svému zákonnému soudci. Ohledně příslušnosti soudu i soudce odkazuje na zákonnou úpravu. Listina svou dikcí zakazuje svévolné určování soudce. Vady v obsazení soudu nicméně musí účastník namítnout okamžitě a „neschovávat“ si je až na dobu, kdy to bude výhodné [srov. nález Ústavního soudu ze dne 6. 2. 2002 sp. zn. III. ÚS 711/01 (N 66/26 SbNU 193)]. Pravidla přidělování věcí zakotvuje zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudech a soudcích“), konkrétně v ustanoveních § 41 až § 45 následovně:

§ 41

(1) Rozdělení jednotlivých věcí, které mají být u soudu projednány a rozhodnuty, do soudních oddělení se řídí rozvrhem práce.

(2) Rozvrh práce vydává na období kalendářního roku předseda soudu po projednání s příslušnou soudcovskou radou; (...)

§ 42

(1) V rozvrhu práce soudu se zejména

(...)

c) stanoví způsob rozdělení věcí mezi jednotlivá soudní oddělení,

(...)

(2) Věci se rozdělují mezi jednotlivá soudní oddělení podle jejich druhu, určeného předmětem řízení v jednotlivé věci, ledaže jde o věci, jejichž povaha nebo význam takové opatření nevyžadují. Způsob rozdělení věcí musí být současně stanoven tak, aby byla zajištěna specializace soudců podle zvláštních právních předpisů (...); je-li v rámci jednotlivých úseků určeno rozvrhem práce více soudních oddělení, rozdělují se mezi ně věci ve stanovených poměrech vždy postupně.(...)

11. Právo na zákonného soudce se uplatní přiměřeně pro všechna řízení, v nichž je rozhodováno o právech a právem chráněných zájmech fyzických a právnických osob. Řízení před takovým orgánem veřejné moci podléhá čl. 38 odst. 1 Listiny a musí v něm být přiměřeně respektován zákaz přidělení soudce na základě libovůle či s přihlédnutím k tomu, či věc je projednávána (srov. Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil, I. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 791). Zásada zákonného soudce představuje jednu ze základních záruk nezávislého a nestranného soudního rozhodování v právním státě a podmínku řádného výkonu té části veřejné moci, která byla soudům ústavně svěřena. Ústavní imperativ, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci, na jedné straně dotváří a upevňuje soudcovskou nezávislost, na straně druhé pak představuje pro každého účastníka řízení stejně cennou záruku, že k rozhodnutí jeho věci jsou povolávány soudy a soudci podle předem daných zásad (procesních pravidel) tak, aby byla zachována zásada pevného přidělování soudní agendy a aby byl vyloučen - pro různé důvody a rozličné účely - výběr soudů a soudců "ad hoc" [k tomu srov. náleží Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2012 sp. zn. IV. ÚS 2053/12 (N 183/67 SbNU 219) a v něm citovanou judikaturu Ústavního soudu].
12. Z výše zmíněných důvodů je proto, kromě procesních pravidel určování příslušnosti soudů a jejich obsazení jako garance proti možné svévoli, součástí základního práva na zákonného soudce i zásada přidělování soudní agendy a určení složení senátů na základě pravidel, obsažených v rozvrhu práce soudů [srov. například náleží Ústavního soudu ze dne 20. 4. 2011 sp. zn. IV. ÚS 1302/10 (N 77/61 SbNU 239)]. Do rámce základního práva na zákonného soudce Ústavní soud podřadil i požadavky, jež vyplývají pro rozvrh práce z čl. 38 odst. 1 Listiny, tj. předvídatelnost a transparentnost obsazení soudu pro účastníky řízení.
13. Z vyžádaného spisového materiálu k nyní posuzované věci Ústavní soud zjistil, že odvolání odpůrce proti rozhodnutí krajského soudu o návrhu stěžovatelky na nařízení předběžného opatření bylo vrchnímu soudu předloženo soudem nižší instance k rozhodnutí dne 19. 9. 2013 (č. l. 78). V okamžiku nápadu věci vrchnímu soudu byl účinný rozvrh práce Vrchního soudu v Praze ve znění od 16. 9. 2013, přičemž podle něj:
- Senát 3 Cmo měl v oboru působnosti mimo jiné: *Rozhodování o odvoláních ve věcech: ochrany duševního vlastnictví a ochrany hospodářské soutěže podle § 9 odst. 3 písm. k), l), m), n), o) o. s. ř.*
- Senát 1 Co měl v oboru působnosti: *Rozhodování o odvoláních ve věcech uvedených v § 9 odst. 2 písm. a), f), g), h) o. s. ř., nároků vyplývajících z autorského práva (včetně práv k počítačovým programům), nespádajících do působnosti jiných senátů. K zastupování senátu byly delegovány senáty č. 2 Co, 3 Co.*

Senát 3 Co měl v oboru působnosti: *Rozhodování o odvoláních ve věcech uvedených v § 9 odst. 2 písm. a), f), g), h) o. s. ř., nároků vyplývajících z autorského práva (včetně práv k počítačovým programům), nespádajících do působnosti jiných senátů. K zastupování senátu byly delegovány senáty č. 1 Co, 2 Co.*

14. Předmětem řízení před vrchním soudem bylo, jak je výše uvedeno, odvolání proti rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření, a to zdržení se dovozu, prodeje, šíření a distribuce výrobků - dětských her ze dřeva s potiskem ilustracemi postaviček „Krték a jeho přátelé“ na území České republiky (s další specifikací druhu výrobku). Svůj návrh přitom stěžovatelka opírala o výhradní licenční smlouvu s autorem Zdeňkem Milerem, která ji měla opravňovat k výrobě a šíření prodejem v ní uvedených výrobků s dílem autora na území České republiky, Slovenské republiky a Japonska, a to v období od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2018.
15. V nyní posuzované věci je jádrem otázka spočívající v posouzení, jaký právní vztah je pro řešení sporu „prioritní“ – zda mezi soutěžiteli (jak uvádí vrchní soud ve svém vyjádření), nebo s ohledem na povahu návrhu a sporu samotného, tedy ochrany práv stěžovatelky z titulu držitele předmětné výhradní licence (jak namítá stěžovatelka).

16. Relevantní ustanovení:

Licenční smlouva je institut definovaný v § 46 a násl. zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění účinném před 1. 1. 2014 (dále jen „autorský zákon“). „*Licenční smlouvou autor poskytuje nabyvateli oprávnění k výkonu práva dílo užít k jednotlivým způsobům nebo ke všem způsobům užití, v rozsahu omezeném či neomezeném, a nabyvatel se zavazuje poskytnout autorovi odměnu.*“ Mezi majetková práva autora podle § 14 autorského zákona patří rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla. Autorské právo je jedním ze dvou celků, z nichž sestává „zastřešující“ pojem duševního vlastnictví (spolu s právy průmyslového vlastnictví).

Nekalá soutěž byla obecně definována v § 44 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obchodní zákoník“) jako „*jednání v hospodářské soutěži nebo v hospodářském styku, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže a je způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům, spotřebitelům nebo dalším zákazníkům. Nekalá soutěž se zakazuje.*“ Podle odst. 2 téhož ustanovení je „*nekalou soutěží podle odstavce 1 zejména: a) klamavá reklama, b) klamavé označování zboží a služeb, c) vyvolávání nebezpečí záměny, d) parazitování na pověsti podniku, výrobků či služeb jiného soutěžitele, e) podplácení, f) zlehčování, g) srovnávací reklama, h) porušování obchodního tajemství, i) ohrožování zdraví spotřebitelů a životního prostředí.*“

Podle ustanovení § 2976 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“), je nekalá soutěž definována obdobně: „*Kdo se dostane v hospodářském styku do rozporu s dobrými mravy soutěže jednáním způsobilým přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo zákazníkům, dopustí se nekalé soutěže. Nekalá soutěž se zakazuje.*“ Podle odst. 2 téhož ustanovení je „*nekalou soutěží podle odstavce 1 zejména a) klamavá reklama, b) klamavé označování zboží a služeb, c) vyvolání nebezpečí záměny, d) parazitování na pověsti závodu, výrobku či služeb jiného soutěžitele, e) podplácení, f) zlehčování, g) srovnávací reklama, pokud není dovolena jako přípustná, h) porušení obchodního tajemství, i) dotěrné obtěžování a j) ohrožení zdraví a životního prostředí.*“

Definice hospodářské soutěže absentuje jak v obchodním zákoníku (§ 41 a násl.), tak i v novém občanském zákoníku (§ 2972 a násl.). Hospodářskou soutěž je možné popsat

jako souběžnou snahu subjektů na trhu určitého druhu zboží nebo služeb, jejichž cílem je dosažení určitých výhod před ostatními v oblasti hospodářských užitků, popř. výsledků, a jež vzájemně ovlivňuje jejich hospodářskou činnost.

17. Ústavní soud si je vědom skutečnosti, že v konfliktu stěžovatelky a odpůrce jde o situaci, která může v případě prodeje předmětných výrobků, resp. jejich uvolnění do prodeje naplnit znaky nekalé soutěže. Stěžejní je však ve věci zodpovězení předběžné (prejudiciální) otázky, tj. takové otázky, kterou musí soud vyřešit v probíhajícím řízení, aby mohl rozhodnout o věci samé. V nyní posuzované věci jde o předběžnou otázku oprávněnosti rozšiřování díla, tedy o otázku shodnou se zněním petitu návrhu stěžovatelky na vydání předběžného opatření.
18. Vrchní soud pochybil, jestliže nepostupoval podle platného rozvrhu práce a přes obsah podání a petit věc přidělil senátu 3 Cmo. Agenda „rozhodování o odvoláních ve věcech ochrany duševního vlastnictví a ochrany hospodářské soutěže podle § 9 odst. 3 písm. k), l), m), n), o) o. s. ř.“ (senát 3 Cmo) je nepochybně širším určením, než „rozhodování o odvolání ve věcech nároků vyplývajících z autorského práva, nespádajících do působnosti jiných senátů“, jež je agendou přidělenou senátu 1 Co, resp. 3 Co podle pravidel zastoupení senátu téhož soudu.
19. Jak již bylo řečeno výše, rozvrh práce představuje jeden z nástrojů, jimiž se v praxi realizuje právo na zákonného soudce. Ústavní soud opakovaně judikuje, že základní právo na zákonného soudce (tj. příslušnost soudu a soudce) není vyčerpáno toliko zákonným vymezením věcné, funkční a místní příslušnosti soudu [§ 9 až 12, § 84 až 89a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále je „o. s. ř.“)], ani pouhým zákonným vymezením obsazení soudu (§ 36 až 36c o. s. ř., § 9 odst. 2 a 3, § 12 odst. 2 a 3, § 15 odst. 2 a § 27 odst. 1 zákona o soudech a soudcích). Pro obecné soudy je rozvrh práce „zákonem“, základním kamenem jejich rozhodovací činnosti (jde o *lex specialis* ve vztahu k obecně stanoveným pravidlům příslušnosti soudu a soudce). I takový akt je však zapotřebí správně a adekvátně interpretovat ve smyslu posuzované problematiky – konkrétně ve věci řešené základní hmotněprávní otázky. Tak je tomu i v případě nyní projednávané věci, kdy rozvrh práce senátů 1 Co a 3 Co Vrchního soudu v Praze (autorskoprávní spory) je vymezen úžeji ve vztahu k obecněji vymezené „ochraně duševního vlastnictví“, tedy k agendě patřící do působnosti senátu 3 Cmo. Ústavní soud si je vědom skutečnosti, že se správné přidělení věci podle rozvrhu práce soudu stává někdy „hraničním“ problémem, závislým na odpovídajícím použití a výkladu hmotného práva. V posuzované věci však má za to, že již vzhledem k jasně vymezenému „prvotnímu“ předmětu sporu, jímž je střet dvou licenčních smluv (což ostatně konstatoval samotný vrchní soud, viz bod 3 výše), dosáhlo porušení čl. 38 odst. 1 Listiny, též s ohledem na časový rozsah potenciálního výkonu práva (od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2018), ústavněprávní intenzitu.
20. Ústavní soud konstatuje, že stěžovatelka dodržela též podmínku včasnosti uplatnění námitky porušení práva na zákonného soudce. Z obsahu spisu plyne, že o přidělení věci senátu 3 Cmo se stěžovatelka dozvěděla až v okamžiku doručení rozhodnutí vrchního soudu a efektivně brojit proti přidělení věci v rozporu s pravidly tehdy účinného rozvrhu práce soudu mohla až nyní podanou ústavní stížností.

21. Zbýlými námitkami stěžovatelky stran porušení práva na spravedlivý proces, též se dotýkajícími napadeného rozhodnutí vrchního soudu, se Ústavní soud dále nezabýval. Jejich zodpovězení již není v tomto řízení nezbytné. Právo na zákonného soudce garantované ustanovením čl. 38 odst. 1 Listiny je naplněním ústavní garance nezávislosti soudu a má v pořadí důležitosti Listinou chráněných základních práv přednost před vyličením důvodů rozhodnutí. Ústavní soud dospěl k závěru o porušení práva stěžovatelky na zákonného soudce ze strany vrchního soudu, tedy o porušení procedury samotného přidělení věci (agendy) podle pravidel obsažených v rozvrhu práce dotyčného soudu. Podle Ústavního soudu jde navíc o doposud spíše opomíjenou problematiku, která si – zejména v relaci k nyní posuzované věci – pozornost bezesporu zaslouží.

III.

22. Ze všech těchto důvodů Ústavní soud v intencích § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu konstatuje, že stěžovatelkou napadenými rozhodnutím obecného soudu došlo k zásahu do práva stěžovatelky na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a napadené usnesení Vrchního soudu v Praze zrušil.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne

Ludvík David
předseda senátu